

*ПОПОВА Ю. М., кандидат економічних наук, начальник
відділу інвестиційної діяльності та проектного менеджменту
Полтавської районної ради*

*ЖАРСЬКА Я. В., головний бухгалтер відділу фінансового
обліку і звітності та управління персоналом виконавчого
апарату Полтавської районної ради*

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У сучасних умовах актуальною є необхідність планування територіального розвитку як на державному, так і на місцевому рівнях. Наразі для планування сталого територіального розвитку застосовується стратегічний підхід, оскільки він має чимало переваг для основних учасників цього процесу – органів влади, підприємницьких структур і територіальної громади.

Теоретичні й практичні питання територіального розвитку знайшли відображення у численних роботах науковців та практиків. Так, окремі аспекти планування розвитку територіальних громад досліджено Г. Васильченком, І. Парасюком та Н. Єременко; особливості стратегічного планування місцевого розвитку розкрито у роботі О. Берданової і В. Вакуленка; етапи стратегічного планування у громаді висвітлено А. Ткачуком, В. Кашевським та П. Мавко. Разом з тим, поглибленого дослідження потребують питання ролі органів місцевого самоврядування у стратегічному плануванні розвитку територіальних громад.

Стратегічне планування розвитку територіальних громад – це системна технологія обґрунтування та ухвалення найважливіших рішень щодо місцевого розвитку, визначення бажаного майбутнього стану території та способу його досягнення, що базується на аналізі зовнішнього оточення території, її внутрішнього потенціалу і полягає у формуванні узгоджених із територіальною громадою дій, на реалізації яких концентруються зусилля, ресурси основних суб'єктів місцевого розвитку [1, с. 5].

Стратегічне планування територіального розвитку особливо актуалізується в умовах децентралізації влади та партнерства між різними її рівнями і гілками, а також партнерства із приватним і неурядовим секторами. На сьогодні в Україні сформована законодавча база регіонального розвитку, яка відповідає європейським стандартам. Прийнято базовий закон – Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2], розроблено Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року [3], яка близька за структурою до подібних документів країн-членів Європейського Союзу. Створено можливості для фінансування регіонального розвитку за рахунок коштів Державного

фонду регіонального розвитку (ДФРР), який створюється як бюджетна програма Державного бюджету відповідно до статті 24-1 Бюджетного кодексу України [4]. Фактично, починаючи з 2015 року, державна регіональна політика в Україні набула європейських рис і отримала конкурентне формульне фінансування із Державного бюджету України. Області отримали можливість дійсно планувати та фінансувати власний розвиток. Зараз усі українські області мають розроблені стратегії розвитку до 2020 або 2025 років [5, с. 8].

Аналіз досвіду країн Америки та Європи (Канада, США, Німеччина, Чехія, Польща) свідчить, що успішними стають ті громади, які вдало розвивають власну внутрішню спроможність – поліпшують ті внутрішні умови та створюють ті фактори конкурентних переваг, які допомагають залучати більш продуктивні інвестиції, розвивати бізнес, зберігають існуючі підприємства та підтримують створення нових робочих місць. І все це заради економічного розвитку та підвищення якості життя людей [6, с. 25].

На місцевий економічний розвиток та на вироблення нових підходів до планування розвитку громад суттєво впливають 3 групи чинників змін (див. табл. 1).

Таблиця 1

Чинники змін, які впливають на планування розвитку територіальних громад [складено автором]

Чинники	Характеристика
Економічні	<ul style="list-style-type: none"> • скорочення значимості сировини у собівартості продукції; • збільшення мобільності капіталу, що полегшує доступ до джерел фінансування практично для всіх, незалежно від місцезнаходження; • скорочення частки працівників, зайнятих у сировинній і виробничій сферах за рахунок збільшення частки працівників, зайнятих у сфері обслуговування
Технологічні	<ul style="list-style-type: none"> • технологічні вдосконалення та зростання ефективності виробничих процесів; • відсутність національних кордонів у системах зв'язку за допомогою мережі Інтернет (наприклад, у системах електронної торгівлі та електронного державного управління); • удосконалення у логістиці, наслідком яких є скорочення потреб у вантажних перевезеннях; • зростання важливості інформаційних послуг та інформаційних технологій в усіх секторах економіки; • технологічні вдосконалення вимагають встановлення вищих вимог до кваліфікації працівників
Регуляторні та політичні	<ul style="list-style-type: none"> • усунення політичних бар'єрів торгівлі; • регіональне групування та регіональна інтеграція у сфері торгівлі; • зростання масштабів демократизації, що посилює тиск і збільшує очікування з боку окремих громадян та груп; • поширення приватизації цілих галузей; • децентралізація урядових послуг

За умови застосування стратегічного підходу центр ваги планування розвитку територіальних громад переміщується у напрямку таких цілей та дій, як стійкість, довгострокове стратегічне бачення, партнерство, гнучкий порядок планування та розробки комплексних програм розвитку підприємництва, а також спонукання до модернізації шляхом дієвого залучення громад. Ключовими характеристиками планування в умовах глобалізації стають технологічні інновації, модернізація робочих місць та змісту праці працівників, а також виникнення внутрішніх місцевих економічних рушійних сил, які базуються на конкуренції місцевих факторних умов інформації, творчості та знаннях. У цьому контексті стратегії – це сплановані дії, направлені на те, щоб досягнути деяких економічних цілей села, міста чи регіону, що ґрунтуються на об'єктивних можливостях, які існують для певної локальної території. Наголос робиться на залученні громад до планування розвитку територій, а планування розвитку країни узгоджується із загальними стратегічними цілями регіонів та місцевих громад [5, с. 20].

Для забезпечення сталого розвитку територіальних громад місцевим органам влади доцільно:

- створювати високотехнологічні робочі місця та залучати продуктивні інвестиції (у т. ч. прямі іноземні інвестиції);
- сприяти розвитку та диверсифікації бізнесу, а також формувати кластери (ланцюжки зростання доданої вартості);
- розвивати інфраструктуру, впроваджувати енергоефективні технології, оптимізувати транспортні потоки та визначитися в поведінці із твердими побутовими відходами;
- розвивати партнерські стосунки з бізнесом (ДПП), спонукати бізнес до соціальної, екологічної та етичної відповідальності;
- стати партнером для громади, залучати громаду до співпраці та змінювати ментальність, формуючи корпоративну культуру громади;
- забезпечувати навчання персоналу;
- інтегрувати стратегічні плани у функціональну діяльність влади, враховуючи усі складові сталого розвитку – соціальну, економічну та екологічну;
- реформувати структуру управління розвитком відповідно до завдань та цілей стратегії.

Отже, стратегічне управління полягає у формуванні й реалізації стратегії розвитку територіальної громади на основі безперервного контролю й оцінки змін, що відбуваються в її діяльності, з метою підтримки здатності території до виживання й забезпечення її ефективного функціонування. Актуальним є пошук нових шляхів стабілізації територіального розвитку та підвищення конкурентоспроможності місцевого виробництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник / О. Берданова, В. Вакуленко; Швейцарсько-український проект «Підтримка де централізації в Україні. – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія-А», 2012. – 88 с.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/print1443607885506731>.
3. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gue.sm.gov.ua/index.php/ru/derzhavna-strategiya-regionalnogo-rozvitku>.
4. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (у новій редакції) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://i.factor.ua/ukr/law-52/>.
5. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль) / А. Ткачук, В. Кашевський, П. Мавко. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 96 с.
6. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України. – К. : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с.